

Pregled medija hrvatskih manjinskih zajednica

Republika Hrvatska kao članica Vijeća Europe i europske zajednice naroda koja obuhvaća 47 država, obvezala se poticati **demokratski razvoj, ljudska prava i slobodu medija**, odnosno primjenjivati europske standarde o tim najbitnijim pitanjima demokracije. Svih 12 zemalja u kojima žive hrvatske manjine, također su članice Vijeća Europe, pa u svoj pravni sustav ugrađuju preporuke *Okvirne konvencije VE o zaštiti nacionalnih manjina* i *Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima*. Prve su se od tih zemalja na članstvo obvezale Italija i Austrija, a zadnja (prije tri godine) Crna Gora. U cijeloj Europi, procjenjuje se, ima 307 manjinskih zajednica s više od 103 milijuna pripadnika. Prema tome svaki je 7. Europljanin pripadnik neke nacionalne ili etničke manjine.

Hrvatske nacionalne manjine iz zemalja srednje i jugoistočne Europe u suvremeno doba imaju na materinskome jeziku **35 novina, časopisa i drugih serijskih publikacija**.

Zadnjih godina **trećina ih nema novca za kontinuirano izlaženje**, usavršavanje novinara i suradnika koji rade sa zastarjelom informatičko-tehničkom opremom.

Tri se tjednika izdvajaju osmišljenim uređivačkim profilom, dobrom čitanošću i vitalnom pretplatničkom mrežom. Na prvome mjestu su stoljetne gradišćanske *Hrvatske novine*, na drugom gotovo šezdesetogodišnji mađarski *Hrvatski glasnik* i među njima najmlađa vojvođanska *Hrvatska riječ*.

Nakladnici su im **Hrvatsko štamparsko društvo** iz Željeznog, Neprofitno poduzeće za izdavačku djelatnost i kulturu **Croatica** iz Budimpešte te Novinsko izdavačka ustanova **Hrvatska riječ** iz Subotice.

Izdvojeni manjinski **informativno-kulturni tjednici** uglavnom su rubrično organizirani, poput dnevnika. Imaju kvalitetne kolumniste koji u stalnim rubrikama, opisuju i tumače događaje iz svog manjinskoga života, te lijepe vjerske kolumne. Tu su i posebne rubrike koje vrlo kratko opisuju javnosti već poznate događaje. **Ne bave se politikom**, nego su im u središtu zanimanja druga područja života, a ako pišu o politici, i ako im poput HR iz Subotice podnaslov navodi političko određenje, to je tek kroz pisanje o afirmaciji prava najosjetljivijih društvenih skupina, ili o dvojezičnom školstvu, kulturnom i društvenom životu manjinske zajednice.

Sva su **tri izdvojena tjednika bogato ilustrirana i namijenjena široj čitalačkoj publici u tim zemljama – u cilju što bolje integracije, a protiv asimilacije manjinske zajednice**.

Nije jednostavno posvetiti život karijeri manjinskog novinara – uglavnom su to dobro obrazovani višebojci, koji rade u težim uvjetima novinarske profesije, najčešće s zastarjelom opremom. Svima im valja, s vremena na vrijeme, osigurati usavršavanje u kulturnim, obrazovnim i medijskim domovinskim centrima izvrsnosti.

Novi mediji

Uz 35 manjinskih časopisa, uočavamo **podjednak broj ne/ažuriranih web portala i mrežnih publikacija raznih vrsta te blogova** zadnjih desetak godina. Web portali hrvatskih manjinskih zajednica pretežito su u dvojezičnoj formi.

Virtualna zbilja manjinskog medijskog prostora, unatoč skromnim financijskim izvorima i neujednačenoj dostupnosti interneta najširim slojevima našega naroda u promatranim zemljama - osobito onima iz ruralnih krajeva, **danas je najraznovrsniji dio medijske stvarnosti** koji se bavi hrvatskom manjinskom tematikom u regiji.

No, ne uvijek i najkvalitetniji. Neki se internetski portali osobito na jugoistoku Europe, naime, češće služe neprovjerenim internetskim izvorima što digitalni naraštaj čitača može navesti na neistinite činjenice.

Elektronski mediji (radio i televizija) dostupniji su hrvatskim manjinama iz razvijenijih zemlja u kojima žive naše starije migrantske etničke grupe poput

Austrije i Mađarske, dok novonastale države na jugoistoku Europe još nastoje doseći demokratske standarde tih srednjeeuropskih zemlja i *minutažu* hrvatskim zajednicama na materinskom jeziku još uvijek odmjeravaju - neujednačeno i nedostatno.

Iako pripadnici hrvatskih manjina žive u 12 europskih država, **svoje medije nemaju primjerice naši malobrojni manjinci u Češkoj, Bugarskoj i na Kosovu.**

Istina, raseljeni Moravski Hrvati iz Češke na materinskom jeziku imaju internetski portal koji se ažurira u Beču.

U većini domicilnih zemalja naših manjinaca klasični i elektronski mediji (radio, televizija) za sada su pouzdaniji u kvaliteti prezentiranog materijala iz manjinskoga života, od internetskih portala i ostalih novih medija, kako u jezičnom tako i u sadržajnom smislu.

Izuzetak su, jasno, nacionalne radio televizijske kuće poput Austrijske i Mađarske radio televizije čije su emisije namijenjene manjincima u skladu sa suvremenim standardima profesionalnog novinarstva.

Tromedijalna suvremena manjinska sredstava priopćavanja na hrvatskome jeziku tradicionalno u najboljem izdanju imaju Austrija i Mađarska, a od novonastalih država na jugoistoku Europe Republika Srbija - čija pokrajina Vojvodina ima bogato multietničko i multikulturno iskustvo.

Moji su favoriti Internetski radio Cratica iz Mađarske i najstarija manjinska radio postaja Radio Gradišće, koje emitira 31 godinu i danas je u sastavu Austrijske radio televizije ORF-a, u čijem pak programu gledatelji uživaju dva desetljeća. Mogu gledati televizijske emisije u lokalnom programu o čemu će govoriti Jurica Čenar, urednik Hrvatske redakcije Austrijske radio televizije. Usto, tu sam **suvremenu kulturnu točku** izdvojila i zbog činjenice da je punih deset godina dnevno aktualizirana web stranica ORF-a za hrvatsku manjinu. Za svaku vijest postoji i link sa starijom ili srodnom viješću. Time postupno raste gradišćanskohrvatski arhiv vijesti. Vjerujem da će većina nas krenuti tim putem!

Vjerski tisak hrvatskih manjinskih zajednica

Vjerski tisak (časopisi, glasnici, kalendari, godišnjaci i listići župnih vijesti) objavljuju se u većini zemalja u kojima žive hrvatski katolici *post - drugokoncilne* Europe. Raznovršnošću sadržaja ističu se vjerski časopisi iz Austrije i Srbije. Na prvom je mjestu *Glasnik* Željezanske biskupije iz Gradišća, koja djeluje duže od tri desetljeća, a danas joj je na čelu uzoriti msgr. dr. Egidije Živković.

Na drugom mjestu možemo izdvojiti dva katolička glasila vojvođanskih Hrvata. Župni ured sv. Terezije iz Subotice duže od četvrt stoljeća objavljuje godišnjak, tj. kalendar *Subotička Danica*, a fascinantni katolički mjesečnik *Zvonik* izlazi duže od 15 godina.

Prema riječima odgovornog urednika te katoličke serijske publikacije velečasnog dr. Andrije Kopilovića, *Subotička Danica* izvršila je u našem narodu poslanje doslovno zvijezde *Danice* jer je svakim brojem znak i poticaj nove nade temeljem pouzdanih informacija o proživljenim kulturnim i vjerskim događanjima u našoj vojvođanskoj hrvatskoj zajednici. Kao ni jedan godišnjak, *Danica* je zabranjivana, plijenjena, spaljivana, napadana, a ipak živa...

Glavni urednik *Zvonika* mr. Mirko Štefković, sretan je što u tom mjesečniku pišu ponajbolja pera vojvođanskih Hrvata. Uvjeren je da ih *plaća*, koju im *Zvonik* nije mogao dati, negdje ipak čeka.

Kako stvari stoje s manjinskim medijskim nakladnicima!?

S novcima vrlo loše, ne ulaže se u ljudske resurse, a niti u informatičku opremu.

Najstarija je institucionalna nakladnička djelatnost naših manjinskih medija u Austriji i to **Hrvatskog štamparskog društva** iz Gradišća, a najmlađa **Zavoda za kulturu Vojvođanskih Hrvata** - koji se nametnuo izvrsnim web portalom i fantastičnim godišnjakom. Tom godišnjaku konkurenciju jedino čini trojezični *Panonski ljetopis*

afirmirani gradišćansko-hrvatski godišnjak, kojeg gotovo desetljeće i pol s uspjehom uređuje dr. Robert Hajszan, a nakladnik mu je **Panonski institut** iz Pinkovca s misijom jačanja kulturne i nakladničke djelatnosti među Hrvatima Južnoga Gradišća.

Neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost Croatica iz Budimpešte i **Novinsko izdavačka ustanova Hrvatska riječ** iz Subotice dvije su mlađe respektabilne nakladničke manjinske kuće – djeluju jedno desetljeće.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore nakladnik je i utemeljitelj izvrsnog časopisa *Hrvatski glasnik* koji izlazi sedam godina, te *Bokeškoga ljetopisa* koji do čitatelja stiže petu godinu za redom.

Moliški Hrvati prednjače u čuvanju naše pisane riječi u Italiji, a najviše su prepoznatljivi po časopisu *Riča živa*, koji unatoč nedostatku sredstava redovito izlazi.

Hrvatska manjina u Mađarskoj iznimno je inovativna i vrlo fleksibilna u formiranju najrazličitijih tipova manjinskoga stvaralaštva (u skladu sa situacijom na terenu i suvremenim europskim zbivanjima) pa ne smijem zaboraviti da se u okrilju **Croatice**, uz spominjani tjednik *Hrvatski glasnik* tiska atraktivan godišnjak *Hrvatski kalendar*. A, u nakladi Hrvatske samouprave u Pečuhu pokrenut je prije dvije godine časopis *Pečuški horizont* koji uređuje Đuro Franković. Časopis je pretežito kulturnoga usmjerenja, s priložima na hrvatskom, ali i na mađarskom jeziku. Valja još spomenuti da veći broj hrvatskih samouprava u selima, posebice u zapadnoj Mađarskoj, ima svoja periodična glasila.

Od vjerskih nakladnika izdvaja se **Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović** iz Vojvodine.

Valja još napomenuti da karaševski i tamiški Hrvati u Rumunjskoj zajedno tiskaju periodičnik *Hrvatska grančica*. U Slovačkoj redovito izlazi glasilo *Hrvatska rosa*, u Makedoniji *Hrvatska riječ*. Nakladnici su im njihovi nacionalni krovni savezi.

Na kraju malo politike – Slovenija je 17 godina članica Vijeća Europe, Hrvatska 14, Slovenci u Hrvatskoj imaju status nacionalne manjine premda sačinjavaju 0,47 % ukupnoga pučanstva, dok Hrvati u Sloveniji - koji su dijelom autohtoni, nemaju manjinski status premda sačinjavaju približno 3% stanovništva te države. Bez obzira što slovenski Hrvati nemaju priznat status njihova brojna kulturna i vjerska društva tiskaju čak 11 glasila i imaju 4 web portala.

Sagledavši medijsku pozornicu hrvatskih nacionalnih manjina u cjelini, lako se opaža kako je malo siromašnija od prethodnih godina, iako internetski portali bujaju nezaustavljivom brzinom. Jasno je da je to dijelom rezultat gospodarske krize u pojedinim državama, koja se neizbježno odrazila i na manjinske medije, a dijelom su možda i sami entuzijasti među našim manjncima posustali znajući da su im budžeti nedostatni za kvalitetnije novine/medije, a možda su i sami pritisnuti svakodnevnim egzistencijalnim brigama za vlastito kućanstvo.

Zastupljenost hrvatskih manjinskih zajednica iz europskih država u javnim medijima domicilnih zemalja, ali nažalost i matične zemlje – nedopustivo je nedostatna.

Nadamo se ipak da je to tek predah pred novim zamahom svekolike manjinske medijske scene.

Vesna Kukavica

Preuzeto s portala www.zkvh.org.rs.